

DOI 10.36074/logos-21.06.2024.001

ГЛОБАЛЬНІ ЛАНЦЮГИ ПОСТАВОК В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ ТА ЇХ ТРАНСФОРМАЦІЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ

Громенкова Світана Вячеславівна¹

1. канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0003-1711-447X

Починаючи з 2020 року, ціла низка подій мала суттєвий вплив на глобальні ланцюги постачень. В першу чергу, значний шок для глобальних ланцюгів доданої вартості спричинила пандемія COVID-19, що призвело до значних перебоїв у постачанні енергоресурсів через локдауни, закриття кордонів, а також відволікання державного фінансування з енергетичних проєктів на боротьбу з пандемією. До серйозних збоїв у глобальних ланцюгах поставок включаючи ланцюги поставок екологічно чистих енергетичних технологій та критично важливих корисних копалин призвела також напруженість у торгівлі між США та КНР. Після початку повномасштабної війни в Україні, обмежень на експорт енергоносіїв з Росії до європейських країн та санкції, запроваджені проти Росії європейськими та американськими країнами, призвели до різкого зростання світових цін на енергоносії. Інтенсифікація війни в Україні взагалі призвела до руйнування глобального ланцюга постачання енергоресурсів. Так, щоденні трубопровідні потоки газу з Росії до ЄС з березня 2022 року до жовтня 2022 року впали приблизно на 80% [3]; газопровід «Північний потік» між Росією та Європою Росією та Європою зазнавав перебоїв у роботі, витоків і вибухів, а в серпні 2022 року взагалі був закритий; Росія врешті решт вимушено переорієнтувала постачання сирої нафти до Азії.

Таким чином, енергетичний ринок ЄС радикально зменшує залежність від Росії, водночас зміцнюючи торгівлю енергоносіями між ЄС і США за рахунок імпорту більшої кількості американського скрапленого газу та нафтопродуктів.

В той же час, економічні санкції проти Росії призвели до того, що Росія суттєво збільшує експорт енергоресурсів до країн Азії, що робить їх життєво

섹션 1.

ECONOMIC THEORY, MACRO- AND REGIONAL ECONOMY

важливою частиною євразійського енергетичного ланцюга поставок. Індія та КНР стали найбільшими покупцями російських енергоресурсів.

Це призвело до формування двох великих регіональних енергетичних систем, зосереджених навколо КНР - Росії та США. Очевидно, що у цьому процесі ці дві енергетичні системи будуть вступати в інтенсивну конкуренцію за ширший енергетичний ринок і більший вплив.

Так, зміцнення енергетичного співробітництва з Індо-Тихоокеанським регіоном через розбудову енергетичної інфраструктури формує «індо-тихоокеанську» модель енергетичного співробітництва на чолі зі Сполученими Штатами. В той же час булакладена Угода про купівлю-продаж газу на Далекому Сході між КНР та Росією, в рамках якої планується будівництво газопроводу «Сила Сибіру 2» через Монголію, що формує «євразійський енергетичний ланцюг» [2]. Цей проект зміцнює російсько-китайське енергетичне співробітництво на міжнародному рівні, а також позиції юаня та рубля у світі.

Щодо низьковуглецеві ланцюги постачання енергії, вони також зазнають суттєвих змін. Розвиток відновлюваної енергетики стимулюється як факторами попиту, так і пропозиції. Попит на відновлювану енергію стимулюється цілями вуглецевої нейтральності та сприяє енергетичному переходу. Енергетичний перехід призведе до різкого зростання попиту на технології відновлюваної енергетики, такі як сонячні панелі, вітрогенератори та системи зберігання енергії системи. З боку пропозиції, безперервні дослідження і розробки стимулюють інновації в технологіях відновлюваної енергетики, що призводить до підвищення ефективності та зниження витрат. У багатьох регіонах відновлювані джерела енергії досягли паритету з енергосистемою, або навіть дозволяють виробляти енергію дешевше ніж з традиційних джерел.

Країни, які значною мірою залежать від імпорту в галузі відновлюваної енергії, можуть зіткнутися з дефіцитом поставок або збільшенням витрат під час перебоїв у торгівлі. Наприклад, торговельні суперечки, тарифи або геополітична напруженість можуть спричинити перебої у світовій торгівлі компонентами та ресурсами відновлюваної енергетики. Наприклад, КНР має намір досягти майже 95% частки світового виробництва полікремнію [1]. Багато технологій відновлюваної енергетики покладаються на специфічну сировину, яка постачається з обмеженої кількості країн.

Порушення ланцюгів енергопостачання під час пандемії COVID-19 та поточні геополітичні зміни, особливо війна в Україні, почали впливати на швидкість світового енергетичного переходу та графік досягнення вуглецевої нейтральності. Оскільки вміст вуглецю на одиницю теплотворної здатності природного газу значно нижчий, ніж у вугілля, збільшення

використання вугілля в європейських країнах в умовах дефіциту енергоресурсів збільшує викиди вуглекислого газу. Аналогічно, для задоволення зростаючого попиту на електроенергію КНР планує побудувати понад 10 нових вугільних електростанцій, деякі з яких перебувають на стадії будівництва [1].

Крім того, початок війни Росії в Україні спричинив більш глибоке глобальне осмислення енергетичної безпеки та енергетичного переходу, коли країни намагаються збалансувати енергетичну безпеку, енергетичну надійність та енергетичну чистоту.

З точки зору енергопостачання, світові ціни на нафту і газ стрімко зросли після початку російської війни в Україні, а подальші санкції, накладені на Росію Європою і США, посилили кризу. Уряди в усьому світі змушені розробляти місцеві ресурси, багато з яких не є викопним паливом, у більших масштабах, щоб забезпечити енергетичну безпеку. Це зменшить глобальну залежність від викопних джерел енергії та змінить глобальну структуру енергопостачання.

Таким чином, тривала торговельна війна між Китаєм і США та війна, що триває в Україні, підживлюють геополітичну напруженість і мають величезний вплив на глобальні ланцюги доданої вартості, включаючи глобальні ланцюги постачання енергоносіїв. «Воєнізація» торгівлі та торгові санкції посилюються. Це змінить структуру світової торгівлі енергоресурсами, сформувавши кілька сегментованих регіональних ланцюгів енергопостачання (ЄС-США, Євразійський ланцюг, тощо). Ця динаміка вплине на світовий енергетичний перехід.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] *Global value chain development report 2023: Resilient and sustainable gvcs in turbulent times.* (б. д.). World Trade Organization - Home page - Global trade. https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/gvc_dev_rep23_e.htm
- [2] *Russia's war on ukraine – topics - IEA.* (б. д.). IEA. <https://www.iea.org/topics/russias-war-on-ukraine>
- [3] *World energy outlook 2022 – analysis - IEA.* (б. д.). IEA. <https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2022>